

Nr 63.

Ankom till riksdagens kansli den 3 december 1946 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 6 och 12 §§ handelsbalken.

Genom en den 8 november 1946 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 376, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:tt under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Lag om ändrad lydelse av 17 kap. 6 och 12 §§ handelsbalken.

Härigenom förordnas, att 17 kap. 6 och 12 §§ handelsbalken¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

6 §.

Den, som äger rätt till tionde, ränta eller annan sådan avgäld av fast egendom, njute ock företräde till betalning ur egendomen, i vems hand den vara må, där ej avgälden stått inne längre än ett år efter förfallodagen. Företräde till betalning som nyss sagts äge jämväl kommun eller annan menighet för fastighetsskatt, vilken skall utgå för fast egendom och utgöras av den, som innehaft egendomen med äganderätt eller ock med fideikommissrätt eller eljest på grund av testamente. Samma förmånsrätt tillkomme ock jordägare, som åt annan upplåtit sin fasta egendom, i de denne tillhöriga lösören och byggnader, som å egendomen finnas, samt, där tomträtt eller vattenfallsrätt

(Föreslagen lydelse)

6 §.

Den, som äger rätt till tionde, ränta eller annan sådan avgäld av fast egendom, njute ock företräde till betalning ur egendomen, i vems hand den vara må, där ej avgälden stått inne längre än ett år efter förfallodagen. Företräde till betalning som nyss sagts äge jämväl kronan för skogs-vårdsavgift ävensom kommun eller annan menighet för fastighetsskatt, vilken skall utgå för fast egendom och utgöras av den, som innehaft egendomen med äganderätt eller ock med fideikommissrätt eller eljest på grund av testamente. Samma förmånsrätt tillkomme ock jordägare, som åt annan upplåtit sin fasta egendom, i de denne tillhöriga lösören och byggnader,

¹ Senaste lydelse, se beträffande 6 § SFS 1928:406 samt beträffande 12 § SFS 1943:208.

(Nuvarande lydelse)

eller besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt) enligt lagen om upplåtelse under åborätt av viss jord upplåtits, i den upplåtna rättigheten med vad därtill hör, för arrende eller avgäld, som till jordägaren skall utgå, samt för jordägaren åliggande utskyld eller annan avgift, som bort av egendomens innehavare gäldas, dock ej för fordran, som förfallit till betalning tidigare än ett år före utmätning eller, vid konkurs, före konkursansökningens ingivande, så ock för husröta eller vanhävd, där sådan ersättning skall utgå. Har jordägare lämnat arrendator kreatur, redskap eller annat till egendomens bruk, nju-te jordägaren lika rätt för lega, som ej stått inne längre än nyss sagts, ävensom för ersättning, där sådan bör utgå, för vad sålunda blivit arrendatorn lämnat.

Därefter njute — — — lika rätt.

Enahanda förmånsrätt, — — — förmedlat lånet.

Har delägare — — — ej rum.

12 §.

Sist skola, i den mån ej bättre rätt äger rum jämlikt 6 §, med förmånsrätt ur gäldenärens egendom så i fast som löst gäldas med lika rätt sinesmellan: *utskylder till kronan, kommunal- och stadsutskylder, av kyrkostämma eller kyrkofullmäktige beslutade avgifter till kyrka och skola, skogsaccis samt härads- och landstingsmedel, samtliga dock endast för sista och löpande året; så ock vad enligt lag om försäkring för olycksfall i arbete statsverket må hava förskjutit*

(Föreslagen lydelse)

der, som å egendomen finnas, samt där tomträtt eller vattenfallsrätt eller besittningsrätt för obegränsad tid (åborätt) enligt lagen om upplåtelse under åborätt av viss jord upplåtits, i den upplåtna rättigheten med vad därtill hör, för arrende eller avgäld, som till jordägaren skall utgå, samt för jordägaren åliggande utskyld eller annan avgift, som bort av egendomens innehavare gäldas, dock ej för fordran, som förfallit till betalning tidigare än ett år före utmätning eller, vid konkurs, före konkursansökningens ingivande, så ock för husröta eller vanhävd, där sådan ersättning skall utgå. Har jordägare lämnat arrendator kreatur, redskap eller annat till egendomens bruk, nju-te jordägaren lika rätt för lega, som ej stått inne längre än nyss sagts, ävensom för ersättning, där sådan bör utgå, för vad sålunda blivit arrendatorn lämnat.

Därefter njute — — — lika rätt.

Enahanda förmånsrätt, — — — förmedlat lånet.

Har delägare — — — ej rum.

12 §.

Sist skola, i den mån ej bättre rätt äger rum jämlikt 6 §, med förmånsrätt ur gäldenärens egendom så i fast som löst gäldas med lika rätt sinesmellan: *statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, särskild skatt å förmögenhet, utskiftningsskatt, ersättnings-skatt, värnsskatt, krigskonjunkturskatt, allmän kommunalskatt, landstingsmedel, tingshusmedel, skogsaccis, pensionsavgift enligt lagen om folkpensionering samt av statsverket förskjutna försäkrings- och tilläggsavgif-*

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

på grund av gäldenärens underlåtenhet att erlägga försäkrings- eller tilläggsavgift för sista och löpande året.

ter enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, samtliga skatter och avgifter dock endast om de enligt verkställd debitering förfallit till betalning innan beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande. Förmånsrätt som nu sagts må dock icke åtnjutas för utskylder eller avgifter, som påförts på grund av eftertaxering och som eljest skolat förfalla till betalning före den tid, för vilken förmånsrätt enligt första punkten åtnjutes.

Denna lag träder i kraft såvitt angår 12 § den 1 januari 1947 och i övrigt den 1 januari 1948. De nya bestämmelserna skola icke äga tillämpning i konkurs, vari beslut om egendomsavträde meddelats före bestämmelsernas ikraftträdande. Ej heller skall 6 § i dess nya lydelse gälla i fråga om skogsårdsavgift, som skall erläggas för virke som eftertaxerats till skogsaccis för år 1946 eller tidigare år.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas nedan, hänvisa till propositionen.

Det i propositionen framlagda lagförslaget avser frågan om förmånsrätt för skatt och är i huvudsak föranlett av den omläggning av uppbördsförfarandet som ägt rum genom 1945 års uppbördsförordning.

De nu gällande bestämmelserna rörande förmånsrätt för skatt äro upptagna i 17 kap. 6 och 12 §§ handelsbalken.

Enligt 17 kap. 6 § handelsbalken äger kommun eller annan menighet förmånsrätt till betalning ur fast egendom för fastighetsskatt, vilken skall utgå för egendomen och utgöras av den, som innehaft densamma med äganderätt eller ock med fideikommissrätt eller eljest på grund av testamente, därest icke skatten stått inne längre än ett år efter förfallodagen.

I 17 kap. 12 § handelsbalken stadgas, att sist skola, i den mån ej bättre rätt äger rum jämlikt 6 §, med förmånsrätt ur gäldenärens egendom så i fast som löst gäldas med lika rätt sinsemellan: utskylder till kronan, kommunal- och stadsutskylder, av kyrkostämma eller kyrkofullmäktige beslutade avgifter till kyrka och skola, skogsaccis samt härads- och landstingsmedel, samtliga dock endast för sista och löpande året, så ock vad enligt

lag om försäkring för olycksfall i arbete statsverket må hava förskjutit på grund av gäldenärens underlåtenhet att erlægga försäkrings- eller tilläggsavgift för sista och löpande året. Enligt praxis förstås härvid med skatter för »sista och löpande året» de skatter, som debiteras på grund av **taxering** verkställd under det löpande året eller året närmast dessförinnan.

Vid remiss till lagrådet av ett inom justitiedepartementet upprättat lagförslag i ämnet har *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*, lämnat en utförlig redogörelse för tillkomsten av gällande bestämmelser om förmånsrätt för skatt samt behandlat under senare år framkomna ändringsförslag beträffande dessa, däribland uppbördsberedningens förslag (SOU 1945: 27), varjämte han redogjort för de yttranden som avgivits över sistnämnda förslag i denna del. Departementschefen har vidare uttalat, att eftersom enligt förordningen den 28 juni 1946 om skogsvårdsavgift sådan avgift vore att anse som en fastighetsskatt, som tillfölle kronan, borde den likställas med annan fastighetsskatt ifråga om förmånsrätt enligt 17 kap. 6 § handelsbalken. Angående förslaget till ändring av 17 kap. 12 § handelsbalken har departementschefen anfört följande:

»Beträffande härefter de i 17 kap. 12 § handelsbalken upptagna bestämmelserna om förmånsrätt för utskylder och vissa andra avgifter torde, såsom uppbördsberedningen anfört, omläggningen av uppbördsförfarandet böra föranleda ändring med avseende å den tidsperiod, för vilken förmånsrätt enligt sistnämnda lagrum må åtnjutas. Innan jag övergår att behandla detta spörsmål, torde jag emellertid få upptaga frågan om en omarbetning och modernisering av paragrafen i övrigt.

I sistnämnda hänseende må till en början framhållas, att under begreppet »utskylder till kronan» torde ingå följande s. k. direkta skatter, nämligen statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, särskild skatt å förmögenhet, utskiftningsskatt och ersättningsskatt ävensom värnsskatt och krigskonjunkturskatt. Däremot torde s. k. indirekta skatter till kronan icke hänföras till sådana utskylder som avses i förevarande lagrum. Ej heller torde arvs- och gåvoskatt vara att hänföra dit. Vad åter angår uttrycket »kommunal- och stadsutskylder, av kyrkostämman eller kyrkofullmäktige beslutade avgifter till kyrka och skola» torde därmed åsyftas sådan allmän kommunalskatt till den borgerliga respektive den kyrkliga kommunen, varom stadgas i kommunallagarna.

En särskild ställning i skattesystemet intages av skogsaccisen. Denna skatt, som uttages jämlikt lagen den 28 september 1928 (nr 377) om skogsaccis och som tillfaller kommun samt vissa andra kommunala samfälligheter, utgår nämligen för avverkat virke i förhållande till virkets genom taxering fastställda rotvärde. Skogsaccisen angives särskilt i 17 kap. 12 § handelsbalken såsom förmånsberättigad skatt.

Vad slutligen angår det i sistnämnda lagrum förekommande uttrycket »härads- och landstingsmedel» avses därmed, sedan vägskatten avskaffats, endast tingshus- och landstingsmedel.

Såsom av det anförda framgår äro vissa av de i 17 kap. 12 § handelsbalken använda beteckningssätten ålderdomliga och överensstämma icke med de nu förekommande benämningarna å skatterna i fråga. Beträffande vissa av de använda beteckningssätten kan det för övrigt vara föremål för tvekan vilka av de nu utgående skatterna som avses därmed. Med hänsyn härtill synes det önskvärt att, då en ändring av paragrafen ändå måste göras på grund av omläggningen av uppbördssystemet, jämväl själva rubriceringen av skatterna ändras.

Vid en modernisering av paragrafen i denna riktning kunna olika metoder komma i fråga. En möjlighet är att angiva de ifrågakommande skatterna medelst vissa mera allmänt hållna uttryck. En lösning efter denna linje har den fördelen att paragrafen icke behöver ändras varje gång en ändring vidtages i skattesystemet. Å andra sidan lider metoden av den svagheten, att hur formuleringen än avfattas en viss tvekan kan komma att råda beträffande stadgandets rätta innebörd.

En annan metod är att bestämma förmånsrätten genom att hänvisa till uppbördsförordningen. En dylik hänvisning till en författning, som icke tillkommit i den i § 87 regeringsformen angivna ordningen, synes emellertid icke helt tillfredsställande. Därtill kommer att hänvisningen icke skulle täcka hela området av de förmånsberättigade skatterna, i det att varken värnskatt — vilken kommer att såsom kvarstående skatt erläggas så sent som år 1949 — eller krigskonjunkturskatt — vilken i vissa fall kommer att uppbäras först under år 1950 — skulle inbegripas under hänvisningen.

En tredje metod är att i lagtexten direkt angiva de skatter, som i lagrummet avses. Därigenom undanröjes all tvekan om stadgandets rätta innebörd, vilket självfallet är av vikt, ej minst med tanke på att vederbörande konkursförvaltare, vilka ofta icke torde besitta särskilt ingående kunskap om skatteförfattningarna, ha att i första hand taga ställning till frågan om en bevakad skattefordran är av beskaffenhet att bära utgå med förmånsrätt. Å andra sidan förutsätter den nu angivna metoden, att 17 kap. 12 § handelsbalken ändras så snart ändring av skattesystemet vidtages.

Vid övervägande av de olika alternativen har jag för min del stannat vid att förorda det sistnämnda. Jag föreslår alltså, att i nämnda paragraf såsom förmånsberättigade skatter upptagas statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, särskild skatt å förmögenhet, utskiftningsskatt, ersättningsskatt, värnskatt, krigskonjunkturskatt, allmän kommunalskatt, landstingsmedel, tingshusmedel och skogsaccis.»

Departementschefen har härefter på anförda skäl föreslagit att såsom förmånsberättigade enligt samma paragraf borde upptagas pensionsavgift enligt lagen om folkpensionering och av statsverket förskjutna försäkrings- och tilläggsavgifter enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, varefter han yttrat bland annat följande:

»Vad härefter angår den närmare omfattningen av förmånsrätten torde densamma bära begränsas till att avse allenast *debiterad* skatt. Därigenom kommer förmånsrätten att avse kvarstående och tillkommande skatt samt

därjämte preliminär B- och C-skatt. Att förmånsrätten sålunda föreslås skola anknytas till debiterad preliminärskatt men icke till preliminär A-skatt beror därpå att den förra skatten särskilt restföres samt avräknas från den slutliga skatten med hela det debiterade beloppet, oavsett om detta erlagts eller ej. Då den debiterade preliminärskatten således ur uppbördssynpunkt är att likställa med kvarstående och tillkommande skatt, torde den även med avseende å förmånsrätten böra behandlas lika med dessa skatter. Den preliminära A-skatten däremot restföres icke och avräknas från den slutliga skatten med endast det belopp, som verkligen erlagts. Då nämnda skatt, om den icke erlägges, kommer att öka den kvarstående skatten i motsvarande mån, torde den i förmånsrättshänseende icke böra betraktas såsom en fristående skatt utan anses ingå i den kvarstående skatten. Den olikhet, som i fråga om förmånsrätten sålunda skulle uppkomma mellan debiterad preliminär skatt och annan preliminär skatt, kan naturligen kritiseras ur rent principiella synpunkter men får dock anses motiverad av skatternas i uppbördshänseende skilda natur.

Uppbördsberedningen har föreslagit, att förmånsrätt skulle åtnjutas beträffande skatt, som förfallit eller förfölle till betalning »under sistförflutna eller löpande uppbördsår». Detta skulle emellertid innebära, att förmånsrätten skulle omfatta preliminära skatter som belöpte på inkomst hänförlig till tiden efter konkursutbrottet. Särskilt i det fall att konkursutbrott inträffar i början av ett uppbördsår och de med förmånsrätt utgående skatterna sålunda skulle utgå för en längre tidsperiod efter konkursutbrottet, skulle en dylik anordning te sig mindre tillfredsställande. Därtill kommer att vissa olägenheter skulle kunna uppkomma på grund av att den debiterade preliminära skatten, oavsett om inkomsten efter konkursutbrottet skulle nedgå, skulle komma att uttagas i enlighet med den verkställda debiteringen så länge icke beslut fattats om jämkning av skatten.

Med hänsyn till det nu anförda förordar jag i stället att förmånsrätt må åtnjutas för debiterad skatt, som förfallit till betalning före konkursutbrottet, dock icke tidigare än två år dessförinnan. — — — För övrigt må framhållas, att hela frågan om förmånsrätt för oguldna utskylder torde förlora i betydelse till följd av det nya uppbördssystemets genomförande.

Med den av mig nu förordade konstruktionen av reglerna om förmånsrätt för skatt aktualiseras frågan om förmånsrätt för utskylder som påförts på grund av *eftertaxering*. Enligt nu gällande bestämmelser anses utskylder, som påföras under sista eller löpande året på grund av *eftertaxering* för år före det sistförflutna, icke hänförliga till utskylder för sista eller löpande året och utgå sålunda icke med förmånsrätt. Skulle däremot förmånsrätten utan förbehåll anknytas till förfalldagen, komme förmånsrätten att omfatta jämväl sådana utskylder som påfördes på grund av *eftertaxering* och som förfölle till betalning tidigast två år före konkursutbrottet. Detta skulle med andra ord betyda att, om under nyssnämnda tid *eftertaxering* åsatts för de fem närmast dessförinnan förflutna åren, förmånsrätten skulle kunna avse inemot sju års skatter. Med hänsyn till den skattskyldiges övriga borgenärer

torde en dylik utsträckning av förmånsrätten icke böra ske. Jag förordar därför att den i 17 kap. 12 § handelsbalken stadgade förmånsrätten förklaras icke skola avse på grund av eftertaxering påförda utskylder, vilka eljest skolat förfalla till betalning tidigare än två år före konkursutbrottet.»

Lagrådet har den 7 november 1946 avgivit utlåtande över det i ämnet upprättade lagförslaget. I sitt utlåtande uttalade lagrådet, att när i konkurs förmånsrätt för fordran vore begränsad på det sätt, att förmånsrätten åtnjötes endast i den mån fordringen uppkommit inom viss tid före konkursen, räknades enligt gällande rätt sådan tid städse tillbaka från den tidpunkt då konkursansökningen gjordes. Då anledning icke syntes föreligga att på ifrågavarande punkt frångå vad som eljest gällde, ansåg lagrådet önskvärt, att förmånsrätten finge inträda endast om ifrågavarande skatter och avgifter enligt verkställd debitering förfallit till betalning innan beslutet om egendomsavträde meddelades men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande.

I *propositionen* har förslaget i denna del jämkats på sätt lagrådet förordat.

Utskottet har vid sin granskning av det genom propositionen framlagda lagförslaget icke funnit anledning till erinran mot detsamma och får alltså hemställa,

Utskottet.

att förevarande proposition, nr 376, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 3 december 1946.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar *Schlyter*, *Löthner*, *Olofsson* och *Lodenus*, fru *Sjöström-Bengtsson*, herrar *William Ohlsson* och *Lindblom*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist*, *Berg*, *Lindberg*, *Landgren*, *Gustafsson* i *Lekåsa*, *Rylander* och *Sveningsson* samt fröken *Öberg*.